

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 2

לע"נ גבריאל בן לאה ז"ל • נלב"ע י"ד ניסן תשס"ג

is Dedicated in loving memory of
Gabriel (Cabra) Bildirici

*by his wife Nina Bildirici
and his children & grandchildren*

obligation of invitation. But he has not fulfilled his obligation by this invitation, because the invitation cannot be done retroactively.

וַיִּצְאוּ הַשְּׂנֵיִים יְדֵי הוֹבֵת זְמוּן וְהוּא לֹא יֵצֵא בְּזְמוּן זֶה שְׂאִין זְמוּן לְמִפְרָע:

NITZAVIM FOR WEDNESDAY

נצבים ליום רביעי

TORAH

תורה

יכיון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי ו דשם ב"ן לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

כד וַיִּמְרוּן עַל דְּשִׁבְקוֹ יֵת קִימָא דִּי אֱלֹהָא דְאַבְהֵתְהוֹן דִּי גֹזֵר עִמָּהוֹן בְּאַפְקוּתָהּ יִתְהוֹן מְאַרְעָא דְמִצְרַיִם: כה וַאֲזָלוּ וּפְלְחוּ לְטֻעוֹת עַמְמִיָּא וּסְגִידוּ לְהוֹן דְּחִלְן דִּי לֹא יִדְעוּן וְלֹא אוֹטִיבָא לְהוֹן: כו וּתְקַף רַגְזָא דִּי בְּאַרְעָא הַהִיא לְאַיְתָאָה עֲלֶיהָ יֵת כָּל לְוִטִיָּא דְכַתִּיבִין בְּסִפְרָא הַדִּין: כז וּטְלַטְלִנוּן מֵעַל אַרְעוֹהוֹן

כד וַאֲמָרוּ עַל אֲשֶׁר עֲזָבוּ אֶת־בְּרִית יְדוּהָ אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר פָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: כה וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: כו וַיַּחַר־אֶף יְדוּהָ בְּאַרְץ הַהִיא לְהַבִּיאַ עֲלֶיהָ אֶת־כָּל־הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַזֶּה: כז וַיִּתְּשֵׁם

(24) Then they will say, It is because they abandoned the covenant of the Lord, God of their fathers, [the covenant] which He made with them when He took them out from the land of Egypt, (25) For they went and served other deities, prostrating themselves to them — deities which they had not known [as possessing Divine power], and which He had not apportioned to them. (26) And the Lord's fury raged against that land, bringing upon it the entire curse which is written in this book. (27) And the Lord drove them out of their land, with fury,

RASHI

רש"י

(25) [אשר] לא ידעום — [literally, "which they had not known." The meaning here is] "[deities] in which they had never recognized any Divine power." — means, "God had not allotted these deities to be Israel's portion. Onkelos, however, translates this phrase as: "and which did not grant them any good." Here, the expression ולא חלק, is understood to mean: "that deity which they would choose for themselves, did not apportion out to them any inheritance, nor any portion." (27) — [This word is to be understood] as rendered by the Targum: ויתשם ה' [literally,

(כה) לא ידעום. לא ידעו בהם גבורת אלהות: ולא חלק להם. לא נתנם לחלקם. ואונקלוס תרגם "ולא אוטיבא להון", לא הטיבו להם שום טובה. ולשון "לא חלק" אותו אלוה שבהרו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק: (כז) ויתשם ה'. בתרגומו "וטלטלנון" וכן "הנני נתשם מעל

בְּרָגַז וּבְחֶמָה וּבְתִקּוֹף רָגַז
וְאֶגְלֹנוּן לְאַרְעָא אַחֲרֵי כְיוּמָא
הַדִּין: כַּח דְּמַטְמְרֵן קָדָם יי
אַלְהֵנָא וּדְמַגְלֵן לְנָא וּלְבַנְנָא

יְדוּהַ מֵעַל אֲדַמְתָּם בְּאֶרֶץ וּבְחֶמָה וּבְתִקּוֹף
גְּדוּל וַיִּשְׁלַחְכֶם אֶל-אֶרֶץ אַחֶרֶת כִּי־זֶה:
כַּח הַנִּסְתָּרוֹת לַיְדוּהַ אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לְנוּ

anger and great wrath, and He cast them to another land, as it is this day.
(28) The hidden things belong to the Lord our God, but the revealed things apply

RASHI

רש"י

"And He moved them out"']. Similarly, the verse says (Jeremiah 12:14), "Behold, I will drive them out (נתשם) from their land."

(28) The hidden things belong to the Lord our God — *Now, you might object [to God, saying]: "But what can we do?! You punish the whole community because of the sinful thoughts of an individual, as Scripture says (verse 17 above), And lest there be among you a man ..., and after this, Scripture continues (verse 21), Seeing the plagues of that land [and the diseases with which the Lord struck it]" [which seems to indicate that*

for the sinful thought of even one individual, the whole land would be struck down with plagues and diseases]. But surely no man can know the secret thoughts of his fellow [that we could somehow prevent this collective punishment]!" In answer to this, God says: "I will not punish you for the hidden things!" Because "[The hidden things] belong to the Lord our God," and He will exact punishment upon that particular individual [who sins in secret]. However, "the revealed things apply to us," [that is, we are responsible for detecting the sins committed openly in our community, and accordingly] to eradicate any evil among us. And if we do not execute judgment upon these open transgressions [over which we do have control therefore], then the whole community will be punished [because they would be remiss in their responsibility]. There is a dot placed over [each letter of] the words לְנוּ וּלְבַנְנָא here, to teach us homiletically, that even for open sins [which were not brought to judgment], God did not punish the whole community — until Israel crossed over the Jordan. For then, [when they crossed over the Jordan,] the Jews accepted upon themselves the oaths at Mount Gerizim and Mount Eival, and thereby [formally] became responsible for one another (Sanhedrin 43b). [When dots are placed upon letters of the Torah, this means that a preclusion of some sort is being taught. In our context, our Rabbis teach us that the preclusion refers to the time period up till the crossing of the Jordan, as explained.]

אֲדַמְתָּם": (כח) הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ. וְאִם תֹּאמְרוּ מִזֶּה בִּידְנוּ לַעֲשׂוֹת, אַתָּה מַעֲנִישׁ אֶת הַרְבִּים עַל הַרְהוּרֵי הַיְחִיד, שְׁנֹאֲמַר 'פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ' וְגו' וְאַחַר כֵּךְ 'וְרָאוּ אֶת מִכּוֹת הָאֶרֶץ הַזֹּאת', וְהִלֵּא אֵין אָדָם יוֹדֵעַ בְּמַטְמוּנֵי שֶׁל חֲבֵרוֹ. אֵין אֲנִי מַעֲנִישׁ אֶתְכֶם עַל הַנִּסְתָּרוֹת, שֶׁהֵן 'לֵה' אֱלֹהֵינוּ' וְהוּא יִפְרַע מֵאוֹתוֹ יְחִיד, אֲבָל הַנִּגְלֹת, 'לְנוּ וּלְבַנְנָנוּ' לְבַעַר הַרַע מִקְרַבְנוּ וְאִם לֹא נַעֲשֶׂה דִין בְּהֶם יַעֲנִשׁוּ אֶת הַרְבִּים. נִקּוּד עַל 'לְנוּ וּלְבַנְנָנוּ' לְדְרוֹשׁ, שְׂאֵף עַל הַנִּגְלֹת לֹא עֲנֵשׁ אֶת הַרְבִּים, עַד שְׁעָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן, מִשְׁקַבְלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַשְּׁבוּעָה בְּהַר גְּרִזִים וּבְהַר עֵיבָל, וְנַעֲשׂוּ עֲרַבִים זֶה לָזֶה:

עד עַלְמָם לְמַעַבְדֵי יְתֵ כָּל פְּתַגְמֵי
 אֲרִי־תָא הָדָא: א וְיִהִי אֲרִי יִיתוּן
 עֲלֶךָ כָּל פְּתַגְמֵי־הָאֱלִין בְּרַכָּן
 וְלִוְטִין דִּי יְהִיבִית קְדָמְךָ וְתִתּוּב
 לְלִבְךָ בְּכָל עֲמֻמָּא דִּי אֲגִלְךָ ??
 אֱלֹהֶךָ לְתַמְנָן:

וְלִבְנֵינֵינוּ עַד-עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי
 הַתּוֹרָה הַזֹּאת: ס רביעי שני במחוברין ל א וְהִיָּה
 כִּי-יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה
 וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל-
 לְבַבְךָ בְּכָל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדְיַתְךָ יְדוּהָ
 אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה:

to us, and to our children forever: that we must fulfill all the words of this Torah. **30 (1)** And it will be, when all these words will happen to you — the blessing and the curse which I have set before you — that you will consider it in your heart, among all the nations where the Lord your God has banished you.

PROPHETS Isaiah 63

נביאים ישעיהו פרק סג

ב מָא דִּין יִסְמְקוּן טוּרִין מִם
 קְטִילִין וּמִיִּשְׂרִין יִפְקוּן פְּחִמְר
 בְּמַעְצָרָא: ג הָא כְּבִיעוּט
 דְּמַתְּבַעִיט בְּמַעְצָרָא כֵּן יִסְגִי
 קְטוֹל בְּמִשְׁרִית עֲמֻמָּא וְלֹא יְהִי
 לְהוֹן תְּקוּף קְדָמִי וְאֶקְטְלִינוּן
 בְּרוּגְזִי וְאֲדוּשִׁינוּן בְּחַמְתִּי

ב מִדְּוַע אָדָם לְלְבוּשֶׁךָ וּבִגְדֶיךָ כְּדוֹרְךָ בְּגַת: ג פּוֹרָה
 ו דְּרַכְתִּי לְבִדִּי וּמַעֲמִים אֵין-אִישׁ אִתִּי וְאֲדַרְכֶם
 בְּאִפִּי וְאַרְמָסִם בְּחַמְתִּי וְיִזַּן נִצָּחִם עַל-בְּגָדִי וְכָל-
 מְלִבוּשֵׁי אֲגָאֲלַתִּי: ד כִּי יוֹם נָקַם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלִּי
 בָּאָה: ה וְאֲבִיט וְאֵין עֶזֶר וְאֲשַׁתּוּמִם וְאֵין סוּמְךָ

וְאֲתַבֵּר תְּקוּף תְּקִיפִיהוּן קְדָמִי וְכָל חֲכִימִיהוּן אֶסְלְעִים: ד אֲרִי יוֹם פּוֹרְעָנוּתָא קְדָמִי וּשְׁנַת פּוֹרְקוֹן עֲפִי
 מִטָּת: ה וְגִלִּי קְדָמִי וְלִיִּית גְּבַר דְּלֵה עוֹבְדִין טְבִין וִידִיעַ קְדָמִי וְלִית אֲנָשׁ דִּיקוּם וְיַבְעִי עֲלֵיהוּן וּפְרַקְתִּינוּן

(2) Why is Your clothing red, and Your attire like [that of] one who trod in a winepress? (3) “A winepress I trod alone, and from the peoples, none was with Me; and I trod them with My wrath, and I trampled them with My fury, and their lifeblood sprinkled on My garments, and all My clothing I soiled. (4) For a day of vengeance was in My heart, and the year of My redemption has arrived. (5) And I looked and there was no one helping, and I was astounded and there

RASHI

רש"י

(2) **And Your attire** — stained like that of one who trod in a winepress. (3) פורה means winepress. **And from the peoples, none was with Me** — to stand before Me to wage war. ויז is an expression of sprinkling. נצחם means their lifeblood. **I soiled** — as, “They were defiled (נגאלו) with blood” (Lamentations 4:14). (5) **And I looked and there was no one helping** — Israel. **And I was astounded** —

(ב) וּבִגְדֶיךָ. צְבוּעִים כְּדוֹרְךָ בְּגַת: (ג) פּוֹרָה. גַּת: וּמַעֲמִים אֵין אִישׁ אִתִּי. לְהִתְיַצֵּב לְפָנַי לְהִלָּחֵם: וְיִזַּן. לְשׁוֹן הַזָּאֵה: נִצָּחִם. דָּמָם: אֲגָאֲלַתִּי. כְּמוֹ “נִגְאָלוּ בְּדָם”: (ה) וְאֲבִיט וְאֵין עֶזֶר. לְיִשְׂרָאֵל: וְאֲשַׁתּוּמִם.

means their lifeblood. **I soiled** — as, “They were defiled (נגאלו) with blood” (Lamentations 4:14). (5) **And I looked and there was no one helping** — Israel. **And I was astounded** —

וְתוֹשַׁע לִי זְרַעִי וְחַמְתִּי הִיא סִמְכַתְנִי: וְאָבוֹס עַמִּים
 בְּאִפִּי וְאֲשַׁכְרֶם בְּחַמְתִּי וְאוֹרִיד לָאָרֶץ נִצְחָם:
 ז חֲסֵדִי יְדוּהַ וְאֲזַכִּיר תְּהִלַּת יְדוּהַ כַּעַל כָּל אֲשֶׁר־
 גִּמְלָנוּ יְדוּהַ וְרַב־טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־גִּמְלָם
 כְּרַחֲמָיו וְכַרֵּב חֲסֵדָיו:

כל דגמלנא יי וסגי טובה לבית ישראל דגמלינון כרחמויה וכסגיות טובה:

was no one supporting, and My arm saved for Me, and My fury — that supported Me. (6) And I trod peoples with My wrath, and I intoxicated them with My fury, and I brought their power down to the earth.” (7) The kind acts of the Lord I will mention, the praises of the Lord, according to all that the Lord bestowed upon us, and much good to the house of Israel, which He bestowed upon them according to His mercy and according to His many kind acts.

RASHI

an expression of keeping silent. And My fury — that I have against the wicked, supported Me to arouse My heart to punish them. (6) And I trod — an expression of wallowing in blood and trodding with the feet.

Their power — the might of their victory

[netzach], said the prophet. (7) The kind acts of the Lord — I will mention.

And much good — I will mention that He bestowed upon Israel according to His mercy and according to His many kind acts.

רש"י

לשון שתיקה: וחמתי. שיש לי על הרשעים סמכתי
 לעורר את לבי ליפרע מהם: (ו) ואבוס. לשון מתגולל
 בדם ודורג: נצחם. גבורת נצחונם אמר הנביא:
 (ז) חסדי ידוה' אזכיר. לישראל: ורב טוב אזכיר. אשר
 גמל לישראל כרחמיו ופרוב חסדיו:

Writings Psalms 96

ג אשתעיו בעממיא איקריה
 בכל עמיא פרישותיה: ד ארום
 רב יי ומשבח לחדא דדחיל
 הוא על כל אלהאי: ה ארום
 כל דחלת עממיא טעותא ויי
 שמיא עבד: ו שבחא ושבהורא

קדמוי עושנא ותושבחה בבית מקדשיה: ז הבו זמר קדם יי

(3) Declare His glory among the nations, His marvelous works among all the peoples. (4) For great is the Lord, and highly to be praised, He is to be feared above all gods. (5) For all the gods of the nations are false idols, but the Lord made the heavens. (6) Honor and majesty are before Him, strength and beauty

כתובים תהלים פרק צו

ג ספרו בגוים כבודו בכל העמים נפלאותיו: ד פי
 גדול ידוה ומהלל מאד נורא הוא על כל אלהים:
 ה פי ו כל אלהי העמים אלילים וידוה שמים עשה:
 ו הוד והדר לפניו עז ותפארת במקדשו: ז הבו

יְחֹסִי עֲמִיָּא הָבוּ קָדָם יְיָ אֱיָקָר
 יְעוֹשֵׁנָא: הָבוּ קָדָם יְיָ אֱיָקָר
 וְרוֹמְמוּ שְׁמִיָּה אוֹבִילוּ וְסוֹבְרוּ
 לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז: הָבוּ
 לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוֹ-מִנְהָה וּבֵאוּ לְחִצְרוֹתָיו:
 תִּקְרֹבוּתָא וְעוּלוּ לְקִדְמוֹי לְדִרְתּוֹי:

are in His sanctuary. (7) Ascribe to the Lord, you families of the peoples, ascribe to the Lord glory and strength. (8) Ascribe to the Lord the glory due to His name; bring an offering, and come into His courts.

RASHI

(7) **Ascribe to the Lord, you families of the peoples** — *what you will give him: ascribe to the Lord glory and strength.*

רש"י

(ז) הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים. מֵהַ תִּתְּנוּ לוֹ: הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז.

Mishnah Shevuot, chapter 7

משנה שבועות פרק ז

(1) All who take an oath [decreed by] the Torah, take the oath, and do not pay [i.e., the defendant is the one who takes the oath, which exempts him from payment]. But these [who take an oath by Rabbinic decree,] take an oath and receive [payment]: The hired laborer [takes an oath that his wages have not been paid], the one who was robbed, the one who was wounded, the one whose opponent [the debtor, who normally takes an oath, but] is suspected of taking false oaths [because he has done so in the past; in these cases, the creditor swears and collects his money], and the shopkeeper with his account book [in which he wrote down how much credit he extended to the other party]. “The hired laborer” — how so? If he says to him [his employer], “Give me my wages which you owe me,” and he replies, “I have given it,” and the other says, “I have not received it,” he [the laborer] takes an oath and obtains [what is due him]. Rabbi Yehudah says, [There is no oath] unless there is partial admission [when the defendant, who is the employer, would normally have had to take an oath because of a partial admission, the Rabbis imposed the oath on the employee instead; if, however, there is no admission by the employer, and therefore, there is no oath by Torah law, the Rabbis did not reverse the obligation of the oath to the employee]. How so? If he says to him,

א כל הנשבעין שבתורה, ואלו משלמין. ואלו נשבעים ונוטלין, השכיר, והנגזל, והנחבל, ושכנגדו חשוד על השבועה, והחונני על פנקסו. השכיר כיצד, אומר לו תן לי שכרי שיש לי בידך, הוא אומר נתתי והלה אומר לא נטלת, הוא נשבע ונוטל. רבי יהודה אומר, עד שתהא שם מקצת הודאה. כיצד, אומר לו

רבנו עובדיה מברטנורא

א כל הנשבעין. ונשבעין ולא משלמין. לא תקנה תורה לתובע לישבע וליטול. אלא לנתבע שישבע ולא ישלם דכתיב (שמות כב) ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע: ואלו נשבעין ונוטלין. שתקנו להם חכמים לישבע וליטול. וכלהו מפרש להו לקמן במתני: השכיר. תקנו לו חכמים לישבע וליטול מפני שבעל הבית טרוד בפועליו ואינו נזכר. והני מילי כשתובעו בזמנו. שכיר יום זמנו כל הלילה שלאחריו. ושכיר לילה זמנו כל היום שלאחריו אבל נתבע לאחר זמנו בעה"ב נשבע היסת שפרעו ונפטרו ואם שכרו שלא בעדים לך שכר: הוא אומר נתתי. אבל אמר לו שנים קצצת לי. והוא אומר לא קצצתי לך אלא אחד נשבע בעה"ב שבועת התורה שהוא כדבריו. ואינו נתן לו אלא

“Give me my wages, fifty *dinars*, which you owe me,” and the other says, “You have received a gold *dinar* [= 25 silver *dinars*].” (2) “The one who was robbed” — how so? If they testified about a man [the robber] that he entered the house of another to take a pledge without permission, and the other says, “You have taken my vessels,” and he says, “I have not taken them,” he [the householder] takes an oath, and recovers them. Rabbi Yehudah says, [There is no oath] unless there is partial admission. How so? He said to him, “You have taken two vessels,” and the other says, “I have taken only one.”(3) “The one who was wounded” — how so? If they testified about a

man that another man went to him whole [i.e., uninjured], and came out wounded; and he said to him, “You have wounded me,” and the other says, “I have not wounded you,” he takes an oath, and takes [damages]. Rabbi Yehudah says, [There is no oath] unless there is a partial admission. How so? He said to him, “You have inflicted on me two wounds,” and the other said, “I inflicted on you only one wound.” (4) “The one whose opponent is suspected of taking a false oath” — how so? Whether it is [if he is known to have sworn falsely on any of the following, he is no longer trusted to take an oath] the oath of testimony, or the oath of deposit [in both of these, he causes monetary damage, and as a result he sins both against God and his fellow human being], or even an oath in vain [e.g., he swears regarding a stone column that it is of gold (see Chok L'Yisrael Deuteronomy 1, Re'aih, Mishnah portion for Wednesday) even though no one was monetarily damaged by this; or] if one [of the litigants] was a dice player i.e., gambler], or a usurer, or a pigeon-flyer [who bet on pigeon races], or a dealer in the produce of the *shemittah* year [which

תן לי שכרי חמשים דינר שיש לי בידך, והוא אומר התקבלת דינר זהב: ב הנגזל כיצד, היו מעידין אותו שנכנס לביתו למשכנו שלא ברשות, הוא אומר כלי נטלת. והוא אומר לא נטלתי, הרי זה נשבע ונוטל. רבי יהודה אומר, עד שתהא שם מקצת הודאה. כיצד, אומר לו שני כלים נטלת, והוא אומר לא נטלתי אלא אחד: ג הנחבל כיצד, היה מעידים אותו שנכנס תחת ידו שלם ויצא חבול ואמר לו חבלת בי והוא אומר לא חבלתי, הרי זה נשבע ונוטל. רבי יהודה אומר, עד שתהא שם מקצת הודאה. כיצד, אומר לו חבלת בי שתיים, והלה אומר לא חבלתי כך אלא אחת: ד ושכנגדו חשוד על השבועה כיצד, אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא. היה (אחד מהן) משחק בקביא, ומלוה ברבית, ומפריחי

רבנו עובדיה מברטנורא

א: ר"י אומר. ואין הלכה כר"י לא בשכיר. ולא בנגזל. ולא בנחבל: ב למשכנו שלא ברשות. וכגון שראוהו עדים שנכנס לבית חברו. ואין בידו כלום. ויצא משם וכלים תחובים לו תחת כנפיו: הרי זה נשבע ונוטל. שהרי הדברים מוכיחים שהעדים מעידים שמשכנו שלא ברשות. והוא דטעין ליה האיך במידי דאמיד ביה. אבל אם טען ליה בכסא דכספא וכי האי גונא במידי דלא אמיד ביה. לאו כל במיניה לישבע וליטול. אלא ישבע הנתבע. ויפטר: ג הרי זה נשבע ונוטל. ודוקא שהחבלה במקום שאפשר שחבל בעצמו. משום הכי צריך שבועה. אבל במקום שאינו יכול לחבול בעצמו. וינכר שאחרים עשו לו כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ואין שם אחר שיוכל לומר שמא אחר עשה נוטל בלא שבועה: ד ואפילו שבועת שוא. לא מבעיא שבועת עדות ושבועת הפקדון. דאית בהו כפירת ממון דהוי רע לשמים ולבריות. אלא אפילו שבועת שוא. דאינו אלא רע לשמים שכנגדו נשבע ונוטל. ושבועת בטוי לא קתני. דשבועת בטוי דלהבא כגון אוכל ולא אוכל. איכא למימר. כי אישתבע. בקושטא אישתבע. שבדעתו היה לקיימו. ואף על פי שכפאו יצרו ועבר עליה אינו חשוד בכך על השבועה אבל ביטוי דלשעבר אבלתי ולא אבלתי דמי לשבועת שוא. שהרי הוציא שבועת שקר מפיו: היה אחד מהן משחק בקוביא. תנא פסולא דאורייתא וקתני פסולא דרבנן: מפריחי יונים. אית

is free to all, and may not be sold], his opponent takes the oath and receives [his claim, because those listed are not trusted to take an oath]. If both are suspect, the oath returns to its place [i.e., the one who would normally be required to take it would be the defendant, who admitted partially and must now take an oath; in this case, since he is suspect, and cannot take the oath, he, therefore, must pay the full claim (see Tosfot Yom Tov)]; the opinion of Rabbi Yose. Rabbi Meir says, they divide [i.e., the defendant pays only half the claim]. (5) “The shopkeeper with his account book” — how so? Not that [e.g.,] he

says to him, “It is written in my account book that you owe me two hundred *zuz*,” rather, he [the purchaser] says to him, “Give my son two *seah* of wheat [and I will pay you],” or “Give my employee small change in the amount of a *sela* [and I will give you a *sela*], and he says, “I have given,” and they [the son or the employee] say, “We have not received,” he [the shopkeeper] takes an oath, and receives [what is due him, from the householder], and they [the son or employee] take an oath [that they have not received], and receive [what is due them, from the householder]. Ben Nannus said, How can both be permitted to come to a false oath [i.e., one of them, either the shopkeeper or the son/laborer, must be swearing falsely]? Rather, he [the shopkeeper] takes, without an oath, and they [the son or employee] take, without an oath. (6) If a person said to a shopkeeper, “Give me fruit for a *dinar*,” and he gave him [i.e., the fruit was piled up outside the store in a public domain, not in anyone's possession], and then the shopkeeper said to him, “Give me the *dinar*,” and he replied to him, “I gave it to you, and you placed it in the till,” the householder takes an oath [that he paid him]. If he gave him the *dinar*, and said to him, “Give me the fruit,” and the shopkeeper says to him,

רבנו עובדיה מברטנורא

דמפרשי אם תקדים יונתן ליונתי אתן לך כך וכך והיינו שחוק ואית דמפרשי שמגדל יונה מלומדת להביא יונים לבית בעליה. ויש בהן גזל מפני דרכי שלום: וסוחרי שביעית. עושים סחורה מפירות שביעית. והתורה אמרה לאכלה. ולא לסחורה: חזרה שבועה למקומה. אית דמפרשי בגמרא חזרה לסיני. לשבועת הר סיני שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל לא תגזול. והוא יפרע מן הכופר ממון לחברו. אבל בית דין אין נוקקין לא לשבועה ולא לפרעון. ואית דמפרשי חזרה שבועה למחוייב לה על זה שהודה במקצת וכיון שאינו יכול לשבע שהרי חשוד הוא ישלם ה' ושניהן נשבעין ונוטלין. מבעל הבית. דא"ל חנוני. פועלים לא מהדימנו לי בשבועה) את האמנתינהו. דלא אמרת לי בסהדי הב להו. וכן פועלים אמרי ליה חנוני לא מהימן לן בשבועה. וכששניהם נשבעין ונוטלים מבעל הבית נשבעים זה בפני זה כי היכי דניכסוף חנוני מפועלים. או פועלים מתנוני: אלו ואלו באין לידי שבועת שוא. שהרי על כרחך אחד מהן נשבע לשוא ונמצא שם שמים מתחלל. אלא אלו ואלו נוטלין בלא שבועה. ואין הלכה כבן ננס: ונתן לו. והפירות צבורין ומונחים ברשות הרבים ואין מוחזק בהן לא חנוני ולא בעה"ב: ונתתו באנפלי. תיק העשוי למעות: ישבע

יונים, וסוחרי שביעית, ש'כנגדו נשבע ונוטל. ה'ו שניהן חשודין, חזרה השבועה למקומה, דברי רבי יוסי. רבי מאיר אומר יחלוקו: ה'ו והחנוני על פנקסו כיצד, לא ש'יאמר לו כתוב על פנקסי שאתה חייב לי מאתים וזו, אלא אמר לו תן לבני סאתים חטין, תן לפועלי בסלע מעות, הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו, (שניהן נשבעים), הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין. אמר בן ננס, כיצד אלו (באין לידי שבועת שוא) ואלו באין לידי שבועת שוא, אלא הוא נוטל שלא בשבועה והן נוטלין שלא בשבועה: ו אמר לחנוני תן לי בדינר פרות ונתן לו, אמר לו תן לי הדינר, אמר לו נתתי לך ונתתו באנפלי, ישבע בעל הבית. נתן לו את הדינר, אמר לו תן לי את הפרות,

“I have given it to you, and you took it to your house, [and the fruit piled up outside the store is mine,]” the shopkeeper takes an oath [that he gave the fruit to him]. Rabbi Yehudah says, The one who has the fruit in his possession, has the upper hand [i.e., Rabbi Yehudah disagrees with the second case, and holds that in either case the householder swears and takes; since the fruit is definitely not in the store, it is considered as if they were in the householder's possession and he has the upper hand]. If a person said to a

money changer, “Give me change for a *dinar*,” and he gave him, and he said to him, “Give me the *dinar*,” and the other said, “I have given it to you, and you placed it in the till,” the householder takes an oath. If he gave him the *dinar*, and said to him, “Give me the small change,” and the other said to him, “I gave it to you, and you threw it in your purse,” the money changer takes an oath. Rabbi Yehudah says, It is not usual for a money changer to give [even] an *issar* until he receives the *dinar* [and therefore, in both cases the householder takes the oath]. (7) Just as they said that the woman who impairs her *ketubah* cannot receive payment except on oath [i.e., if a wife, producing her *ketubah*, admits that she has received a part of the sum, she has thus “impaired” her *ketubah*, since the amount written in the document is no longer correct, and if the husband, who is divorcing her, claims he paid her the entire amount, she cannot receive payment of her claim unless she takes an oath]; and that if one witness testifies against her that it has been paid [in full], she cannot receive payment except on oath; and that from assigned

רבנו עובדיה מברטנורא

בע"ה. שבועה כעין של תורה ויטול. דכיון דחנוני מודה שמכר והפירות הם חוץ לחנותו. בעל הבית נשבע ונוטל: **א"ל נתתים לך והולכתן לתוך ביתך.** ואלו הפירות הצבורין ומונחים שלי הם. שנתתי כאן למוכרן. והלה טוען אלו הם הפירות שמכרת לי בדינר. הואיל והלוקח מודה במקח והחנוני כופר שלא מכר את אלו. ישבע החנוני שבועה כעין של תורה ויטול: **ר' יהודה אומר וכו'.** ר"י אסיפא פליג. ואמר דבין בוז בין בוז בע"ה נשבע ונוטל. דכיון שהפירות הם חוץ לחנות הוי כאלו הפירות הם ביד בעל הבית. וכל שהפירות בידו. ידו על העליונה. והוא נשבע ונוטל: **אמר לשולחני וכו'.** אשמועינן תנא פלוגתא דר' יהודה ורבנן בין במעות של שולחני. בין בפירות של חנוני דאי אשמועינן פלוגתייהו בחנוני ה"א בפירות אמרו רבנן דכי א"ל נתתים לך והולכתן לתוך ביתך ישבע החנוני ויטול. לפי שהחנוני עשוי ליתן פירות קודם שיקח הדינר. אבל בשולחני שאינו עשוי ליטול האיטרין קודם שיקח הדינר. אימא מודו ליה לר"י. דלעולם בעד"ב נשבע ונוטל. ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' יהודה דלעולם בעד"ב נשבע ונוטל. מפני שאין השולחני עשוי ליתן האיטרין עד שיקח הדינר. אבל במנוני שהוא עשוי ליתן הפירות קודם שיקח המעות. אימא מודה להו לרבנן. צריכא. ואין הלכה כר' יהודה: **ז הפוגמת כתובתה.** שמוציאה שטר כתובתה ומודה שנתקבלה מקצתה: **לא תפרע אלא בשבועה.** אם טוען הבעל נתקבלה כולה: **עד אחד אומר וכו'.** ומנכסים משועבדים ומנכסי יתומים. ונפרעת **שלא בפניו.** כולחו אכשם קיימי. כשם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה כך היתומים אינם נפרעים אלא בשבועה: **יתומים.** הנפרעים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. ומיירי מתני' כגון שאלו היתומים שבאים להפרע מהן אומרים אין אנו יודעים אם פרע אבינו זה החוב. אם לא. אבל אם טענו אמר לנו אבינו שלא לזה המעות הללו ולא נתחייב בחוב זה מעולם. הרי היתומים שמוציאים שט"ח על היתומים הללו נפרעין מהן שלא בשבועה. שכל האומר לא ליתייב

property [mortgaged to another] or orphans' property she cannot exact payment except on oath; and that if [her husband sent her a divorce from abroad, and now] she claims [the money of her *ketubah*] not in his presence, she cannot receive payment except on oath; so too, orphans cannot receive payment [of their claim of a debt owed to their father from other orphans] except on oath [namely]: "We swear that our father did not enjoin in his testament upon us, neither did our father say to us, nor did we find [written] among the documents of our father that this note is paid [i.e., he did not tell us before he died that this claim was paid, nor did we find any receipt that he had made out ready to be sent to the debtor]." Rabbi Yochanan ben Berokah says, Even if the son was born after his father's death, [thereby he is unable to swear that his father did not enjoin in his testament or tell him that the claim was paid] he may take an oath [that he found no documentary evidence among his father's papers that this claim had been paid] and receive his claim. Rabban Shimon ben Gamliel said, If there are witnesses that the father said, at the time of his death, that this note was not paid, he receives [his claim] without an oath. (8) And these take an oath, [even though] there is no definite claim [of fraud, but only a suspicion]: partners [the one who is suspected takes the oath], sharecroppers, administrators [of the business affairs of another], the wife who transacts the [business] affairs in the house, and the son of the house [one of the sons, who administers business affairs after the father's death]. If he [the partner, sharecropper, etc.] said to him, [to his claimant], "What do you claim of me?" [and the other replied,] "I desire that you swear to me [that you did not fraudulently convert to your own use that which is mine];" he must take an oath. If the partners had divided [the partnership, each taking his share and at the time he didn't impose an oath], he cannot now impose an oath on him. If an oath was imposed upon him in another

יתומים, לא תפרע אלא בשבועה. והנפרעת שלא בפניו, לא תפרע אלא בשבועה. וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה, שבועה שלא פקדנו אבא, ולא אמר לנו אבא, ושלא מציינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע. רבי יוחנן בן ברוקה אומר, אפילו נולד הבן לאחר מיתת האב, הרי זה נשבע ונוטל. אמר רבן שמעון בן גמליאל, אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע, הוא נוטל שלא בשבועה: ח ואלו נשבעים שלא בטענה, השתפין והאריסין, והאפוטרופין, והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית, וכן הבית. אמר לו מה אתה טועני, רצוני שתשבע לי, חיב. חלקו השתפין והאריסין, אין

רבנו עובדיה מברטנורא

כאומר לא פרעתי דמי. והם אינם יכולים להכחיש העדים שמעידים שאביהם לזה המעות הללו ולא שנו דבשבועה מיהת שקלי יתומים מן היתומים אלא שמת מלוה בחיי לזה אבל מת לזה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה שבועה לבני לזה שלא נתקבל כלום שהנפרע מן היתומים אפילו בשטר צריך שבועה. ואין אדם מוריש ממון שהוא חייב עליו שבועה לבניו לפי שאין הבנים יכולים לישבע שבועה שנתחייב אביהם. ואף על פי שכן הדין אם דיין א' דן שישבעו היתומים שבועה שלא פקדנו אבא ויפרעו ממון היתומים האחרים בשבועה זו מה שעשו עשוי: **שלא פקדנו אבא**. בשעת מיתתו ושלא אמר לנו קודם לכן ששטר זה פרוע: **הרי זה נשבע**. שלא מצא בין שטרותיו של אביו ששטר זה פרוע וכן הלכה: **רבן שמעון בן גמליאל אומר**. והלכה כרשב"ג: **ח שלא בטענה**. שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא (שטוענו) שמא עכבת משלי, ומשום דכל הני מורו היתר לעצמם לפי שטרחו בנכסים משום הכי כמו רבנן שבועה עליהו: **והאפוטרופסים**. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אבל באפוטרופוס של יתומים אם מנודו בית דין ישבע. ואם אבי יתומים מנודו לא ישבע: **והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית**. שהושיבה בעלה חנונית ואופטרופא

case, they impose upon him the whole [i.e., this oath as well]. And the seventh [year] cancels [the need for] the oath [this does not refer to the case of the partners, since *shemittah* cancels

יכול להשביעו. נתגלגלה לו שבועה ממקום אחר, מגלגלין עליו את הכל. והשביעית משמטת את השבועה:

debts, but not partnerships].

רבנו עובדיה מברטנורא

על נכסיו: **ובן הבית**. אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהן: **חלקו**. ולא השביעוהו בשעת החלוקה: **נתגלגלה לו שבועה**. אצלם אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו וכדרך שמגלגלין בשבועת התורה ובשבועה שהיא כעין של תורה כך מגלגלין בשבועת היסט: **והשביעית משמטת את השבועה**. לאו אהנך שבועות דשותפין קאי דהא אין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה אלא מלוה ושבועתה היא משמטת:

Gemara Shevuot 45a

גמרא שבועות דף מה.

[On the Mishnah:] “All who take an oath [enforced] in Scripture, take an oath and do not pay.” From where do we know this? Because Scripture said: “And the owner shall accept it, and he shall not pay” (Exodus 22:10) — he whose duty it is to pay, upon him devolves the oath. [On the Mishnah:] “But these take an oath, and receive [payment]” In what way is the hired laborer different, that the Rabbis have instituted for him [the privilege] that he should take the oath and receive [his wages]? Rav Yehudah said that Shmuel said: Great *halachot* did they teach here. *Halachot!* Are these then *halachot* [meaning, traditional laws handed down from the time of Moshe]? Rather say: Great enactments did they teach here. “Great!” Hence, there must be also small [enactments; surely, all the enactments of the Sages are equally great and important]? Rather, Rabbi Nachman said that Shmuel said: Fixed enactments, did they teach here: our Rabbis removed the oath from the householder [for, by Biblical law, he would take an oath and be exempt from paying his worker] and imposed it upon the hired laborer for the sake of his livelihood. [But] for the sake of the laborer's livelihood, do we fine the householder? [The answer:] The householder himself is satisfied that the laborer should take the oath and receive [his wages], so that laborers may hire themselves out to him [if he were to take an oath and be exempt from payment, no one would want to work for him]. [An objection:] On the contrary, isn't the hired laborer satisfied that the householder should take the oath, and be released [from payment], so that the householder should hire him? [I.e., would not the worker prefer that the employer take an oath and not pay, so that he would employ him again?]. [The response:] The householder must, of necessity, employ [laborers,

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין מנא לן דאמר קרא (שמות כ) ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם לו שבועה. ואלו נשבעין ונוטלין וכולי מאי שנא שכרי דתקיננו לה רבנן דמשתבע ושקיל. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכות גדולות שנו כאן הלכות הנני הלכתא נינהו אלא אימא תקנות גדולות שנו כאן גדולות מקלל דאיכא קטנות אלא אמר רב נחמן, אמר שמואל: תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית ושדייהו אשכיר משום כדי חייו. ומשום כדי חייו דשכיר קנסינן לה לבעל הבית בעל הבית גופה ניחא לה דלשתבע שכיר ושקיל כי היכי דאיתגרון לה פועלין, אדרבא שכיר ניחא לה דלשתבע בעל הבית ונפטור כי היכי דליגריה בעל הבית. בעל הבית על כרחא אגר. שכיר נמי על כרחא

and so, the laborer need not fear, but take the oath]. [An objection:] The laborer also must, of necessity be employed [each is dependent upon the other; therefore, we cannot say that the oath is imposed on the laborer because the employer prefers this, so that the laborers would not have a reason not to hire themselves out to him]! [The response:] Well, then, [the reason why the laborer swears is because] the householder is busy with his laborers [and may forget the actual details, while the laborer has only one employer, and, therefore, will not

become confused, and so the oath is imposed on the laborer]. Then, let him pay him without an oath! [The response:] In order to appease the mind of the householder [an oath is imposed]. — Well, let him pay him in the presence of witnesses [i.e., the Rabbis should enact such a regulation]? That would be too troublesome for him. Then, let him pay him at the beginning? Both desire credit. If so [if the laborer takes an oath and collects his wages], even in the case where he fixed [the wages] also, [let the laborer take the oath, i.e., in a case where the disagreement concerns the amount of the wages due]; why then has it been taught: [If] the worker says: “You stipulated to pay me two [zuz],” and the other says: “I stipulated to pay you only one;” he who wishes to take from his neighbor must bring proof [i.e., the laborer, who seeks to receive the extra *zuz*, must bring witnesses]! [The response:] The amount fixed [as wages] he [the employer] certainly remembers. If so, [that the reason is because, “the householder is busy with his laborers and may forget the actual details, while the laborer has only one employer,”] then even in a case where his time expired [to collect his wages] also, [let the laborer take the oath; a day laborer may only claim his wages all the next night, and a night laborer, only all the next day]; why then has it been taught: If his time had expired and he had not given him, he does not take an oath to receive [his wages]; [The response:] It is presumed that the householder would not transgress [the precept] “the wages of a hired servant shall not abide with you all night until the morning.” (Leviticus 19:13) Now, did you not say that the householder is busy with his laborers [and may have actually forgotten; so let the laborer take an oath]? [The response:] That is only before the time of liability arrives, but once the time of liability arrives he thrusts it upon himself, and he remembers.

זוהר אמור דף צט עא

רבי אבא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון. אמר ליה הא זמנין סניאין שאילנא על האי שופר מאי קא מירי ועד פאן לא אתינשבנא ביה. אמר ליה האי הוא ודאי ברירא דמלה דישראל בעין ביומא דדינא (ניא דא) שופר ולא קרן בגין דקרן הא אתינדע באן אתר איהו ולא תדבקא דינא לא בעינן אכל הא תנינן במלין ובעובדא בעינן לא תחזא ולא תערא מלין סתימין. תא חזי בד ההוא שופר עלאה דנהירו דכלא ביה אסתלק ולא נהיר לבגין כרין דינא אתער וכרסון אתתקנו לבי דינא ודא שופר אילו דיצחק

אקרי תקפיה דיצחק תשבתהיה דאבהן כד אסתלק ההוא שופר גדול דלא יגקן לבנין בדין יצחק אתתקף ואתתקן לדינא בעלמא. וכד אתער האי שופר וכד בני נשא תיבין מחטאיהון בעין לנגדא קול שופר מתתא וההוא קלא סליק לעילא בדין אתער שופרא אחרא עלאה ואתער רחמי ואסתלק דינא ובעינן לאחזאה עובדא. בשופר לאתערא שופרא אחרא ולאפקא בהאי שופר לתתא אנון קלי לאחזאה דכל אנון קלין דלעילא דכלילן בלהו בהאי שופר עלאה יתערוון לנפקא ובהני קלין דלתתא יהבין ישראל חילא (ורחמי מתתא ואתער שופר גדול) לעילא ועל דא בעינן לזמנא שופר ביומא דא ולסדרא קלין לכונא ביה בנין לאתערא שופר אחרא דביה כלילן קלי לעילא (ולסדרא קלין בשופר) סדרא קדמאא קלא נפיק ומתעטר לעילא סליק קיעין ואתבקע בין טורי רמאי ומטי לגבי דאברהם ושריא ברישיה ואתעטר ואתער הוא ואתקן לכרסאי. ובספרא דאגדתא תנינן בשעתא דההוא קלא קדמאא אתער ואתעטר אברהם ואתקן לכרסאי פקדין עליה אבא ואימא אדחכי סלקא תנינא תקיפא לתברא תקפי רגיוון ודא סדרא תנינא ההוא קלא תבירא בתוקפוי וכדין סלקא וכל דינין דיתערוון (כ"א דאתערין) קמיה אתברו עד דסליק לאתריה דיצחק. בין דיצחק אתער וחמי לאברהם מתקן לכרסאי לקומא קמיה בדין אתכפיא ותבר תקפא קשיא ובהאי בעי מאן דתקע לכונא לבא ורעותא בנין לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא דרא הוא דכתיב (תהלים פ"ט) אשרי העם יודעי תרועה יודעי תרועה ודאי:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sha'arei Teshuvah, Page 29

שערי תשובה דף כט ע"ג

There is a type of person who lies, yet the lie itself does not contain harm or cause loss to another person, although it is possible that it may become a source of harm or of evil. For example, one may mislead another person, making him believe that he loves him and is his faithful friend, although his intention is to make him trust him and not guard against him, so that he can plot some evil against him. This idea is expressed by the verse "With his mouth he speaks peace to his fellow, but inside, he lays a trap for him." (Jeremiah 9:7) And afterwards it states, "Shall I restrain Myself about these, says the Lord? Shall My soul not take revenge upon a people like this?" (ibid., verse 8) The punishment for these two traits is for two things: for the falsehood and for the harm inherent in it. For falsehood, aside from its damaging aspect, is an abomination to God, as it says, "There are six things that the Lord hates ... haughty eyes, a lying tongue" (Proverbs 6:16;17) And it says, "I hate the mouth that speaks opposite things." (ibid., 8:13) And it says, "How abominable and impure is the man who drinks wrongdoing like water!" (Job 15:16) Even human beings of flesh and blood find falsehood

המשקר ואין בעצם השקר נזק והפסד לחברו, אף יתכן בו לעשותו סבה אל הנזק ואל הרע כמו המתעה את חברו שיאמין בו כי הוא אוהב ורע נאמן עמו ומתכוון בזה כדי שיבטח בו ולא ישמר ממנו ויוכל להדיח עליו רעה בענין שנאמר (ירמיה ט) בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישם ארבו. ונאמר אחריו: העל אלה אתאפק נאם ה' אם בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי. ואלה שני החלקים ענשם על שני דברים על השקר ועל הנזק הצרור בכנפיו כי השקר מלבד צד הנזק הוא תועבת ה', שנאמר (משלי ו) שש הנה שנא ה' לב חורש מחשבות און. עינים רמות לשון שקר. ונאמר (שם ד) ופי תהפוכות שנאתי. ונאמר (איוב טו) אף כי נתעב ונאלח איש שותה במים עולה ואף בשר ודם נתעב השקר

repulsive, as it says, “Lying lips are an abomination to the Lord.” (ibid., 12:22)

לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יב) תוֹעֵבֶת ה' שִׁפְתֵי שָׁקֵר:

הלכה

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 5

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

(1) If two people eat together, each of them says the blessing [after the meal] for himself. If one of them knows how [to recite the grace] and the other does not, the one who knows, says the blessings out loud and the other, answers Amen after each blessing, thereby fulfilling his obligation. A son may say the blessings for his father; a slave, for his master; and a woman, for her husband, and they fulfill their obligation, but the Sages said, “Let a plague come upon one whose wife and children say the blessings for him.” (2) In which case do we say that they have fulfilled their obligation? When they have eaten but are not satiated, for they are then obligated to say the blessings only by Rabbinic decree. Therefore [the recitation of] a minor, a slave, or a woman may cause them to fulfill their obligation. But if he eats to satiety, in which case he is obligated, by the Torah, to say the blessings after the meal, neither a woman nor a minor nor a slave may

א שנים שאכלו באחד כל אחד ואחד מברך לעצמו. ואם היה אחד מהן יודע ואחד אינו יודע זה שיוודע מברך בקול רם והשני עונה אמן אחר כל ברכה וברכה ויוצא ידי חובתו. וכן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה ויוצאין ידי חובתן אבל אמרו חכמים תבא מארה למי שאשתו ובניו מברכין לו: ב במה דברים אמורים שיצאו ידי חובתם בזמן שאכלו ולא שבעו שהן חייבים לברך מדברי סופרים ולפיכך מוציאין אותן קטן או עבד או אשה מידי חובתן. אבל אם אכל ושבע שהוא חייב בברכת המזון מן התורה בין אשה בין קטן או עבד אין מוציאין אותן שכל החייב בדבר מן התורה אין מוציאין אותן מידי חובתן אלא החייב באותו דבר מן התורה כמותו: ג הנכנס אצל אחרים ומצאן מברכין בברכת הזמן אם מצא המברך אומר נברך הוא עונה ברוך הוא ומברך ואם מצא האוכלין עונין ברוך שאכלנו משלו הוא עונה אחריהן אמן:

cause him to fulfill his obligation. For whoever has an obligation to perform something from the Torah can only have his obligation fulfilled through someone who is obligated from the Torah in the very same way as he is. (3) If one enters and finds people saying the blessing of invitation — *zimmun*, if he finds that the one saying the blessing is saying, “Let us bless,” he answers “Blessed and to blessed [referring to His Name].” And if he finds those who ate answering “Blessed is He Whose [food] we have eaten ...,” he answers Amen, after them.

NITZAVIM FOR THURSDAY

נצבים ליום חמישי

TORAH

תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

ב וְשַׁבַּת עַד-יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ וּשְׁמַעַת בְּקוֹלִי ב וּתְתוּב לְדַחֲלֵתָא דַּיְי אֱלֹהֶיךָ

(2) And you will return to the Lord your God with all your heart and with all